

Nieu-Jaers Pest-Spiegel,

Daer in te sien is de

**Rechtveerdige Pest-straffe Gods/ voor
ghestelt tot opmerck der weeldige Neder-Lan-
ders/ in dese snoode bedurben Centwe.**

Gheprononcieert by *Liesd' boven al*, binnen
Haerlem. Anno 1637.

**Waer in verhaelt wordt den onmatigen handel der Flo-
risten, in sommighe Landen; ende de plaghe die daer
op ghevolght is.**

Levit. 26.23.

**Is dat ghy u daer mede noch niet van mijn Castijden en laet/
ende wandelt tegghen my/soo wil ick u lieden noch sevenmael
meer slaen om uwer Zonden wille.**

Exod. 15.26.

**Is dat ghy wilt de stemme des Heeren uwer Gods ghehoor-
saem zyn / ende doen wat recht is voor hem / ende ter ooren
nemen sijne Geboden/ende houden alle sijne Werten/ so wil
ick der Kranckheden gheene op u legghen/die ick op Egyp-
ten gelept hebbe/ want ick ben de Heere uwen Heptmeester.**

TOT HOORN,

**Gedruckt voor Zacharias Cornelisz. Boeckverkooper
op de Nieuwestraet inden Liesveltischen Spbel/
Anno 1637.**

Nieu-Iaers Pest-Spieghel

Gheprononcieert ende Gesongen.

by LIEFD' BOVEN AL.

Edzoefde dragen Mensch/waerom so meucht ghy
suchten?

Of kreunt ghy om dees straf / straffen zijn mis-
daets vzychten/

Gelijck den Zeghen volght / 'rbroom/ en oprecht
ghemoet/

Soo teeldt de boosheyt en de sond ons teghenspoedt/

De sond is baer-moeder/van alderlepe plaghen/

Der boosen misdaet pozt den Heer tot grim en slaghen/

Wy hebben ons al langh ghespieghelt aen Duyt'slandt/

Dat noch sucht ondert sweerd/der woedende Dyand/

Of meent ghy dat ghy al veel beter zyt als andere?

Neen/u Zond lockt de straff/en volgen malkandere/

Laes!daer komt gheen beerringh/elck gaet in Cels's tret/

Der dwaesen wech/ 't'schijnt men op Godt noch straff en let/

Daer wozt genoegh geleert/ gepredicht/ en gesproken/

Maer yder blijft versteent / met d'Gozen toegeloken/

Daer wozt geen deucht bespeurt/de boosheyt neemt meer toe/

Of Godt ons d'zeygh of slaet/met zijn Pest-ypetige Roe/

Ten helpet toch al niet/elck hout zijn onde wesen/

Tis soo de Propheet zeyt: Niemandt poogt God te vzeesen/

Veel roepen: dees Pest-sieckt die is een Gabe-Godts/

Maer schouwen die ghelijck een Schipper daet de Rodts/

Hiel-vluchtend' ypt haer Hups/op Dorpen/ en Hoffsteden/

En leven daer na wensch/in wellust/en wulpsheden/

En dencken daer noyt op doodts quael/ Pest-sieckt/of wat

Ellende/en dzoefhepdt/sp lieten inde Stadt/

Maer menen s' Heeren handt en Pest-straf te ontnlieden

Of dwaeshepdt/och dat elck sijn onkrup'ts dool-hoff wieden/

Of vluchten van de sondt/die dees straf veroor/saecht/

En stoockt het Pest yper/ aen twelck in ons Stadt noch blaect

Laes/d'hoogmoet/staetsucht/vracht/en buycsozg/veel beminne

En setten op t'aerts goet haer Hert ghemoedt en sinnen/

Foep Dwaesen/die u Schat/u Zilver en u Gondt/

Dooz'tware Hemels-Goet/hoozher in waerdey hout/

En daer en boven zynder veel soo veer ghekommen

Die hanghen al haer Hert aende nietighe Blommen/

Die in een ooghenblich verstoppen/ als het stoff

En Bouwen soo weer op 'tout Heydens' Flozas Hoff/

Al sou men na de schael of na de ghemeent loopen

d'Outba-
der Augu-
stinus sent
dat de boos-
hepdt des
menschen is
een poel der
verlinge-
stingh en
plaghen.

Der hert-
grondich
berou een
wegh tot de
ghenade.

De hepti-
ghe danck-
segging
een Bone
des ober-
blaets ende
segheus.

Esai. 1. 16.
Esai. 1. 45.

Amos 6. 4.
5. 6.

Colo. 3. 2.
1. Joa. 2. 15.

1. Joa. 2. 15.
Biom af-
goberyj.

Den

Nieu-Iaers Pest-Spieghel.

Den handel die moet gaen vant heydens Blommen koopen-
 Al liedtmen wijf en kint gheen gelt noch gheen Broot Cups.
 Al bzacht ment beste Pant int woeckrent Jan Coma hups
 De koopmanschap gaet booz/ thart is inde Blom-hoven
 Al sijnen daermen Godt van herten hoort te loben/
 Cis wel een bzeemt verstant dat het verbloecte gelt
 En Blom afgodery/ smenschen hart soo ontfelt.

(*) Doch Verdiza verviel oock omt heploos Blommisten
 Dooz d'inwoonders dwaes lust/ die haer Godtsdienst vergifste.
 Soo datmen 't Blom cieraet laes inde selfde Stadt/
 Woech hoogh in waerdv op boven de waertste schadt.
 Het Edele ghesteent/ de klare Diamanten
 Het Africaense-Gout/ t Broncksel der Ledecanten/
 Robruen/ Paerlen/ jaet Gout/ Conincklyck ghewaet
 Dat wiert verkocht/ vervept dooz/ inietich Blom-Cieraet
 De rijke Moozen van Carola, en Saratten
 Die trocken derwaerts heen met haer kleynmood' en schatten.
 Hoch gaven booz een Blom/ de Ridders van Malta
 Vier slaven/ maer de Straffen en quam niet langh daer na
 Godt heeft het Bloem-rijck Hoff/ Verdiza heel bedozven
 Soo dat daer in een weeck Bloemisten zijn gestozven
 Kupm dertich dupsent/ en de Bollen die in d' aert
 Bedolven laghen/ zijn al op 't gheberght vergaert/
 En wierden in een kupl met koffers vol ghesmeten/
 En 't wildt Gediert heeft hun daer oock aen sat gegeten.
 Ja wierden scherpelijck ind' Haven op ghesocht/
 Elick ijden dooz de schick/ die om de Blommen docht.
 Bedenckt dit Grieks Leerstuck/ uyt oud' Heydens Histozy
 Ghy Culpanisten hout dit steeds in u Memozy/
 Schyft/ dzucht/ grabdert/ dit in uw's Herten Caessel-boeck/
 Op dat u soek niet creft/ Verdizas Blommen-bloeck/
 Is niet de groote stadt/ t'hoofst der Egyptenaren
 Schier uyt ghestozven/ soo d' Histozen verklaren;
 En stozven daer oock gheen thien dupsent op een weeck/
 En dit was d' oozfaeck van haer sware straf/ soo 't bleeck/
 Sier/ hebben vooz haer God/ daer een Os aengebden/
 die sy in Goud Cieraet/ en Zyd' gelmaed bekleden/
 dees Heydenschen Afgod/ lach vooz het Keuck-Altar/
 Oyt hooch verheven krooz/ en barsten van malkaer
 doen d' Heydens- Priester daer het Beest deed offerhande/
 En dat oyt Keuck-Altar/ t'Kupkende Wierooch braude/
 daer op ontfack doen stracks een onghewoon Pest-vier.
 Te Memphis inde Stadt/ en d' Os/ t'gheboosten dier.
 dat smertens inde Nyl/ daer noch also wy lesen
 Dooz dese selfde Stadt een dzoochte af sou wesen:
 Dit streckt ons oock tot leer/ en dwaershout ons booz' t' quaet

En

Luc 8. 7. 6. 7
 Spza. 3. 5.

Griek Histo-
 ry schry-
 ber Pam-
 phi. Lib. 2.
 fol. 28.
 Moozsch
 Coninge en
 Heere.
 Anno 1374.
 Ghebdenck-
 weerdighe
 voorboden
 der straffe
 na groote
 koopman-
 schap van
 Bloemen
 groote
 sterfte; na
 hooge Wa-
 terbloet
 sware Ooz-
 loch; na
 aerebeving
 groote
 dierte; dit
 gheruyghen
 alle Gude
 Histozen.
 Segebertus
 Dooz- redt.
 Merax Lib.
 3. f. 4.

Straff-
 wonder.

Anno 1396.

Nieu-Taers Pest-Spiegel.

En twijft dat God de Heer d'Afgoden-bienaers haet.
 (***) **Nopt schrickelijcker Pest/als in het Gieck Athenen**
Dat Hippocrates selfs/ooch dickwils heeft doen weenen/
Permits hy in sijn tijdt/dees dzoefhept heeft beleest/
Maer dooz hy ons int kozt dese getuygenis geeft
Vant dzoebigh Griecks ellend/van dees Attheensche straffen/
Die ons (Godt los) noch niet/ de Heer en komt verschaffen/
Siet/al die in dees Stadt vant Pest-Dier wiert geraecht.
Die heeft de hette so int gantsche lijf gheblaecht/
Dat ter de lidmaten met strucken vant lijf vielen/
Dan zenighen het hooft/d'armen/bupck/beenen/hielen/
Deel dupsenden quamen tot sulcken rasernp
Datter geen Mensch hoe kloeck/en dozste komen by/
Deel wierpen haer selven in Putten en in Kuylen/
Met pselijck geschreeu/met naer gekrijt/en huplen/
En verdzoncken haer/dooz een dispiraten sin/
O dzoefhept/dit was noch maer van dees quael'tbegin/
Want veel haer selven ooch heel andersints aentasten
En stozen in wanhoop/dooz Dier en Stael/of Basten/
Ia wie daer van dees sieckt dooz groot gheluck op quam/
Die wiert nopt weer ghesont/maer bleef beroert en lam/
En waren soo in haer Memozie gheslaghen
Dat sy bleven gantsch slecht/en simpel al haer daghen.
Maer de Chessaloniers/hebben dees saeck bedocht
Te vellen al't gheboomt/tegghen d'Attheensche locht/
En hebben op ghepjest/mans/Knechten/maegghden/ Vrouwen
Omt stepl gewas't gheboomt tot den gront af te houwen
Kupm vijftich mijlen beer/en verbandent met vier
Maer dooz de lucht vant Pest Fenijn ghesuybert wier/
Daer op quam ooch de Pest: te Sele en Mamoren,
Krakou, Hamburgh, Lyons in Vranckrijck, te Leoren
Marfyllien en Madryl, Sevyllien, Tuytewaen
Italien, Asyen, en is soo voozt ghegaen/
De heele Werelt dooz geduerende vijf Jaren
En op den selven tijt soo sachmen sich verklaren
En groote Commeet-ster/en dupsternis by daegh/
Die de voozboden zijn gheweest van dese plaegh.
 (***) **Noch lesen wy dat sich dees Pest soo wijt verspreyde**
Dats' in Europa Kupm het verdendeel neerlepde/
Te Londen wiert dooz Pest/inden herfst neergebelt
Vijfen twintich dupsent/soo Meter ons vertelt/
Siet inde Stadt Moscou,was ooch de Pest ontfeken
Geduerende op't langhst omtrent de twaelf weken/
Twee hondert dupsent zijn/daer neer ghebelt dooz Pest/
Piet minder maer noch meer/ siet daer stozen opt lest
Drie Duyfent en drie hondert Priesters in acht daghen.

Ar. 19.4.

Carion lib.
2, Fol. 128.

Anno 1449.
Thungid.
Lib. 2.

Schrickelijcke Pest
in Athenen in
Grieken-
landt.

Hypoc.
Lib. 3.

Anno 1450.
Carion
Lib. 5.
Fol. 670.

Carion
Lib. 4.
Fol. 491.
Anno 1124.
Meter Fol.
26.

Anno 1562.
Sigifber.
Fol. 6.

Anno 1570.
Schrickelijcke Pest
onder de
Geslijcke
Me. Fo. 6.
Anno 1488.

Nieu-Iaers Pest-Spieghel.

En in dees dzoewe tijdt regghendet Bloet te Praghen
 En rontom daer omtrent/waer op de Pest ontstact
 Int gantsche Duytsche-rijck/en onder den Polack/
 Te Brussel quam de Pest die haer soo overheerden/
 Dat sy (dooz noot) met d' Hertoch Albert accozdeerden/
 En vielen met haer Stadt/en met het gantsch Zabant
 Men d'Heer van Saren/en gaven haer in sijn handt/
 Te Hassren in Duytslandt/daer is de Pest ghekomen/
 En heester ettelijcke dupsent wegh ghenomen/
 En niemant wierter in de selfde Stadt beseert
 Men Hoost noch Cant/van die waren gereformeert.
 Te Cayro op den Pijl/daer men veel Slaven brochten/
 Die men ghewoonlijck daer in wisselingh verkochten/
 Daermen de Chrijs't'nen brocht gelijk een beest te koop
 Want domme Heydens volck/ghekoppelt hoop aen hoop/
 En achten 'tarmen volck veel slijmer als de honden
 Maer wat dee d' Heer?hy heeft haer oock de Pest gesonden
 Soo dat daer stozen wel ruyt dupsent alle up?
 De Bassas slaven die daer laghen in een Schuyt
 Ghekerent en gheboept. / oock veel van Burgher slaven
 Die mosten dooz ghebreck haer Meesters selfs begraven.
 Ruyt tienmael soo veel gout/ als men vooz een slaef gaf
 Mostmen in dese Stadt wel gheben vooz een graf
 Veel dupsent dooden smeten sy in de Keieren
 En op het blacke-velt/ tot aen der wilde dieren
 De Bassa die ontboot 'slant wijse/en Stadts Raet
 Opt beslypt wat men doen sou in Stadts dzoeben staet
 De slaven wierden van haer ballinghschap ontflaghen
 De Heydens riepen selfs 'tijn ons verdiende plaghen
 Ja soo dzae als d' opdyt der slaven was gheschiet
 Soo sturvet te Cayro heel weynich of schier niet:
 O treffelijcke Leer van d'heydens naghelaten
 Die wijsen dat wy niet ons naesten sullen haten
 Doch boven de natuer beswaren nummermeer
 Die men in slaef-dienst heeft en bent haer overheer/
 Doent griekse hey? op troc/ ruyt hondert dupsent mannen
 Tegghen de grootste macht/der Mozaensche tyzannen/
 En dat den lesten trop ter schepe was ghegaen
 Doen sloech den Heer haer/er sy sagen den Moraen
 En onghewoone Pest/ heeft meest al 't volck verslonden
 Ja van de scheeps macht quam gheen thien dupsent ghesonden
 De Opperste van 't Hey?/de grieksch en Diserop
 Wantmen inde kuyt/doot legghen in sijn koy/
 Maer waer dooz quam dees straff/ of wat waren d' oorzaken
 Godt is de goetd-heydt selfs/en is een Godt der wraken
 De groote stoot hy neer/de klepne raep hy op/

Met. F. 12.
Anno 1554.

Kleop. Fol.
31.
Anno 1518.

Heydens
heylwoonder

Merack
heydens hi-
storischij-
ber 4. Boec
Fol. 16.
Anno 1410.
Deu. 32. 35.
Hesl. 6. 7.

Nieu-Jaers Pest-Spieghel.

En laet sijn Dyants bloeck hem vallen op den kop
 De Gierse Coninghen hadden in heeten Tozen
 De moranen gedreucht/ en daer toe hoogh geswozen
 Het gantsch Mozaensche-rijck/ te setten in het vper
 Maer Godt die sloech hem selfs/ den bloet-dorstighen gier
 Een spieghel/ en een Leer/ die de Cpzannen moghen
 Wel houden int ghedacht/ en stellen vooz haer ooghen/
 Te Korrijck t' Yperen, te Brugh en daer ontrent
 Daer baerde oock de Pest/ een al te groot ellendt/
 Veel Dozen stozven vpt veel dupsenden daer vluchten
 Naer andere steden met kamp karmen/ schreyen suchten
 Doen stozvet inde stadt van Brugge oock soo fel
 Datter daechlijcks om reet/ een Karre met een schel
 Daer pder Burger most met voozdacht wel op letten
 Om dan de dooden in de deur ghereet te setten.
 Van Lepdmens op de kar/ de katman bzochtse voozt
 En voerdese wech in een krupt bupten de poozt.
 De Dupsen die t' ghebluchte bolck hadden verlaten.
 Emanuel seyt dat daer/ de Wolven in saten
 En legerden int stroo/ ja tot Berck op den Rijn
 Daer stozft oock schier heel vpt van t' schadelijck Pest fenijn
 Datter in alles bleef gheen vier hondert gesonden/
 Weerbare Mannen/ maer zyn al vooz Pest verstonden/
 Te Goch, te Kleef, te Rees, te Emrick, t' Amsterdam
 Te Keulen, oock de Pest menich dupsent wech nam/
 Te Romen, Weenen, Meintz, te Konstantinopolen,
 Die t' moedich Romen liet doen setten inde Kolen/
 t' Oostende, en noch oock veel andere steden meer.
 Die met woedende Pest/ ghestrafte zyn vande Heer/
 Laet dit een spieghel/ en een baken vooz u wesen/
 En hout dit in ghedacht/ er wilt den Heer steeds bzeesen/
 Danckt/ offert hem/ en supcht/ sijn kracht/ ghenaden loff
 Dat hy dees straf wat heeft ghenomen van ons off/
 Daer ellef dupsent zyn in onse stadt ghestozven/
 Godt Lof wy hebben meer Gods genade verwozen/
 Dus moeten wy een recht hertgrondich repn gemoet/
 Den Heer opoff' ren/ en vallen hem steeds te voet.
 Hout dit vooz een nieu Jaer/ en roept steeds allegader:
 Heer thoont Liefd boyen al ons/ Abba lieve Vader.

E. Meteren
 Fol. 31.
 Anno 1587.
 E. Meteren
 Fol. 187.
 Anno 1598.
 E. Meteren
 Fol. 61.
 Anno 1602.
 Meteren
 Fol. 94.
 Anno 1604.
 I. Pet. 2. 17.
 Esa. 12. 1.
 Het ghetal
 der dooden
 binnen
 Haerlem
 naer het
 Pesthuys
 open is ge-
 daen tot nu
 toe is
 11367.

Lust.

Steven Theunisz. V. D.

Nieu-

Nieu-laers Danck-offer-Liedt,

Stem:

O Heylich, Zalich, Berlehem.

1. Ioa. 5. 7.
Esa. 55. 1.
Psal. 80. 19.
Exod. 15. 21
Dan. 27.
Septemb.
in 7. dagen
508. begra-
ven.

Wenich dy-eenich milden Godt
Heyl-rijcke Borne der Genaden
Wy willen volgens u Ghebodt/
Roemen u macht/en groote daden.

De 25. De-
cem. maer 1
Esa. 57. 1.
gestorben 3.
Predicante
5. Priesters
6. Menste
Leeraers 3.
Siecke-
troosters
Ier. 3. 37.
Esa. 45. 7.
Iho. 3. 6.
Psal. 69. 26.

2. O Heer ghy hebt ons Stadt besocht/
En 't woedende Pest-Over aen ghestreecken/
Datter ter Aerden sijn ghebrocht:
Drie/bier/bijf hondert alle weecken.

3. Veel Dromen hebt ghy ons onthaelc
Predicanten/Priesters/Leeraeren/
Daer uwen Geest was in ghestraelt/
Om't Heylsaem Woordt ons te verklaren.

4. Ghy bent O Heer! die't alles doet/
Niemandt en kan u handt ontkomen/
Ghy scheidt Zeghen/en Teghenspoet/
En bent een Coningh aller Dromen.

Job. 9. 2.
Psal. 130. 3.
Job. 2. 54.
Exod. 34. 7.

5. Heer soo ghy woudt te rechte gaen/
En ons na de verdienst Caltijden.
Ach/niemandt sou voor u bestaen/
Oft hy most om zijn mildaet lijden.

Besluit.

Exo. 15. 1.
Esa. 12. 6.
Mat. 22.
34.
Ioa. 15. 2.

6. Tucht/Kept/en Zingt met bly gheschal
Wilt Zpons Godt hert-grondich dancken/
To ont hem steeds u Liefd bovenal,
Zoe blijft ghy Christi vruchtbaer Rancken.

Lust na Rust.